

Dyslexiebeleidsplan
2023-2024

Inhoud

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Begeleiding van de dyslectische leerling: <ul style="list-style-type: none"> • begeleiding naast de lessen • begeleiding binnen de lessen <ul style="list-style-type: none"> - specifiek voor spelling - specifiek voor woordjes leren - specifiek voor begrijpend lezen 	4 5 6 7
Specifieke maatregelen voor dyslectische leerlingen bovenbouw en onderbouw: <ul style="list-style-type: none"> • Lettergrootte en lettertype • Aangepaste beoordeling van de spelling in de onderbouw • Bespreken van toetsen • Specifiek voor de bètavakken 	9 10
Tekstverwerker als hulpmiddel bij toetsen	11
L2S als voorleesprogramma bij toetsen	12
IntoWords als hulpmiddel op de IPad / laptop	13
Procedure toetsweek	
Het dyslexiepaspoort	14
Aangepast lesprogramma Frans of Duits leerjaar 3 Havo-Vwo	16
Aangepast lesprogramma Duits leerjaar 2 MAVO	18
Kandidaten met een beperking – centraal examen	19
Beoordeling van spelling in de bovenbouw (PTA)	20
Gesproken schoolboeken	21
Handreiking voor dyslectische leerlingen en hun ouders	22
Signalering en onderzoek <ul style="list-style-type: none"> • vermoeden van dyslexie • dyslexieonderzoek 	25

Inleiding

“Dyslexie” betekent letterlijk “niet goed kunnen lezen”. Het komt bij ongeveer drie procent van de leerlingen voor.

Bij de overgang naar het voortgezet onderwijs krijgen leerlingen met dyslexie weer met nieuwe uitdagingen te maken: meer huis- en leerwerk, lange leerteksten om te lezen en te verwerken, de moderne vreemde talen, grammatica onthouden en toepassen in zinnen, toets-stress enz.

Een kenmerk van dyslexie is dat deze leerlingen op een andere manier beter, sneller en gemakkelijker informatie opnemen, verwerken en opslaan dan via geschreven taal. Het is dan ook belangrijk dat een dyslectische leerling gaat ontdekken welke manier van informatieverwerking bij hem of haar past.

Binnen de ondersteuning gaan wij uit van de volgende vier punten:

- de leerling staat centraal;
- de ondersteuning vereist een geïntegreerde aanpak;
- de ondersteuning vindt plaats gedurende de hele schoolloopbaan op het Stella Maris College;
- de ondersteuning gaat uit van wat werkt bij de leerling en wat een zo groot mogelijk effect heeft.

Om in aanmerking te komen voor faciliteiten dient een leerling in het bezit te zijn van een dyslexieverklaring. De verklaring is gebaseerd op een onderzoek dat door een daartoe erkend deskundige is vastgesteld.

In het onderzoeksverslag staat omschreven in welke domein specifieke contexten zich de problemen manifesteren en wat nodig is om deze problemen te faciliteren. Voorts bevat het verslag suggesties voor gewenste maatregelen voor het reguliere onderwijs. Een kopie van het onderzoeksverslag en de dyslexieverklaring kan worden ingeleverd bij de dyslexiecoach of ondersteuningcoördinator.

Marcia Weusten
Dyslexiecoach

Eva Brauers
Ondersteuningscoördinator

Ondersteuning van de dyslectische leerling

De ondersteuning binnen de school is gericht op een drietal doelen:

1. Dyslectische leerlingen kunnen het niveau volgen waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn.
2. Ze kunnen omgaan met hun dyslexie.
3. Ze vergroten hun functionele lees- en schrijfvaardigheid, zo nodig met hulpmiddelen.

Remediëren

- Begeleide oefening van de leerstof.
- Aanleren en/of uitbreiden van cognitieve vaardigheden m.b.v. een programma over Leren Leren.
- Directe feedback over taak- / werkhouding.

Compenseren

- Spelling soepel beoordelen in de onderbouw.
- Materiële compensatie: dyslectische leerlingen mogen gebruikmaken van een laptop, tekst-naar-spraaksoftware, e.d. Wanneer een leerling gebruik wil maken van een ICT-hulpmiddel t.b.v. het maken van toetsen, eist de school dat dit ook in de onderbouwde verklaring van de deskundige staan.
- Spellingkaart Nederlands en grammarwijzer moderne vreemde talen.

Dispenseren

- Extra tijd;
- Ingesproken schoolboeken;
- Examens digitaal voor toepassing van spraaksoftware.

Corrigeren

- Leergedrag structureren;
- Inzicht geven in spellingstructuren;
- Grammarcaregels visualiseren.

Begeleiding naast de lessen

Leerjaar 1

Groep	Welke begeleiding	Vanaf wanneer	Duur van de begeleiding
basis - kader	Lesprogramma DyslexieSleutels: 1. Psycho-educatie 2. Leerstrategieën 3. Toetsen maken zonder stress.	<ul style="list-style-type: none">• Vanaf donderdag 21 september 2023• 1^e lesuur	13 lessen
mavo - havo - vwo	Lesprogramma DyslexieSleutels: 1. Psycho-educatie 2. Leerstrategieën 3. Toetsen maken zonder stress.	<ul style="list-style-type: none">• Vanaf maandag 18 september 2023• 8^e lesuur	12 lessen

In november wisselen de groepen van dag.

Vanaf leerjaar 2 en zij-instromers

Alleen individuele begeleiding op het gebied van inzet hulpmiddelen.

- Waar heeft de leerling precies moeite mee?
- Is dit op te lossen door het laten voorlezen van teksten/toetsen, of is een andere aanpak of strategie nodig?
- Als het opgelost kan worden door het voorlezen van teksten, dan ligt de keuze voor een tekst-naar-spraak- (computerstem) of een Daisy-programma (echte stem) voor de hand.
- Waarvoor wil de leerling het hulpmiddel gebruiken? Ter ondersteuning van het maken en leren van huiswerk, voor het ondersteunen van werken en in de klas, voor het maken van toetsen, voor het maken van examens? Als een leerling het programma wil inzetten voor leerondersteuning thuis en in de les, dan kan Daisy (LEX-app) gebruikt worden. Als de leerling ook toetsen voorgelezen wil krijgen, kan dat met behulp van de L2S voorleessoftware.

Begeleiding binnen de lessen

Dyslectische leerlingen hebben speciale aandacht nodig. Het is dan ook belangrijk dat een docent rekening houdt met de specifieke behoeften van deze leerlingen. Nu is het begrijpelijk dat een docent niet zijn hele manier van lesgeven kan afstemmen op enkele dyslectische leerlingen. Daarom staan hieronder didactische en pedagogische richtlijnen vermeld die niet alleen effectief zijn voor leerlingen met dyslexie, maar evenzeer van belang kunnen zijn voor alle andere leerlingen.

- Geef de leerling vooral meer tijd.
- Activeer het leergedrag. Motiveer de leerling om de aandacht op de taak te richten.
- Verkort taken voor de leerling en zorg voor een zorgvuldige opbouw daarvan, zodat de proces- en denkvaardigheden die daarvoor nodig zijn stap voor stap kunnen worden opgebouwd.
- Laat de leerling niet teveel (over)schrijven, dit kost teveel tijd en inspanning, die beter voor het eigenlijke leerproces kunnen worden gebruikt.
- Als de leerling een verhaal moet schrijven, stimuleer hem dan om korte zinnen te maken.
- Zorg dat lees- en schrijfopdrachten betekenisvol en functioneel zijn.
- Ga genuanceerd om met spelfouten.
- Stimuleer de leerling om de leerstof op te nemen met audio-ondersteuning, ook en vooral bij de zaakvakken. Luisteren en meelesen is een goede leerhulp.
- Gebruik veel visuele ondersteuning.
- Maak gebruik van auditieve en sensomotorische kanalen: het inzetten van meerdere zintuigen bij het leerproces.
- Herhaal veel en vaak.
- Laat de leerling een opdracht 2 keer lezen en daarna navertellen.
- Laat de leerling niet hardop voorlezen in de groep, tenzij hij dat zelf graag wil.
- Gebruik liever geen meerkeuzevragen, vooral niet als de antwoorden bijna identiek lijken.
- Overhoor ook mondeling: de leerling kan zich dan op de leerstof concentreren i.p.v. op de spelling en het lezen.
- Sta het gebruik van een spellingkaart in de onderbouw toe, zodat de leerling regelmatig kan kijken. Automatiseren van de spellingregels lukt immers vaak niet.
- Pas de lay-out van teksten aan. Gebruik lettertype Arial, lettergrootte 11 of 12.
- Laat werkstukken en/of ander werk op de computer maken.
- Zet ict-hulpmiddelen in bij het leren van woordjes: zoals wrts – woordjes leren – teach2000 – miniTeach voor iPhone of iPad – quizlet.
- Geef veel positieve feedback.

Specifiek voor spelling:

In de didactiek van het spellingonderwijs wordt veelal onderscheid gemaakt in:

- Luisterwoorden: woorden die je schrijft zoals je ze uitspreekt.
- Regelwoorden: woorden waarbij een regel de spelling bepaalt.
- Opbouwwoorden: woorden met vaste voor- en achtervoegsels.
- Inprentwoorden: woorden waarvan je het woordbeeld moet onthouden om te weten hoe je ze schrijft.

Specifiek voor woordjes leren met flashcards:

1. Oefen de uitspraak van de woorden totdat de leerling ze allemaal 100% kent.
2. Het oefenen van de betekenis van woorden: eerst vanuit de vreemde taal naar het Nederlands. Na elk geleerd woord herhaalt de leerling telkens de andere woorden. Daarna: vanuit het Nederlands naar de vreemde taal. Na elk geleerd woord herhaalt de leerling telkens de andere woorden (in groepjes van maximaal zes woorden).
3. De spelling:
 - a) Woord groot opschrijven (op een flashcard of flietskaart). Laat de leerling eerst het woord helemaal opschrijven in de vreemde taal, daaronder nogmaals in woordstukjes. Op de andere kant schrijft de leerling het woord in het Nederlands.
 - b) Laat de leerling het woord goed bekijken. De lastige stukjes worden gemarkeerd.
 - c) Daag de leerling uit een foto in zijn hoofd te maken. Zeg tegen de leerling dat hij zijn ogen dicht moet doen en een foto moet maken in zijn hoofd.
 - d) Spell, opschrijven en nakijken. Laat de leerling het woord spellen, opschrijven en het controleren. Als de leerling alle woorden op deze manier heeft gedaan, herhaalt hij vlot de zes oefenwoorden vanuit het Nederlands naar de vreemde taal.
 - e) Als de leerling de woorden voor 100% kent, neemt hij de woorden op in de woordenlijst van wrts of quizlet.
4. De leerling herhaalt de woorden in wrts of quizlet.

Voor het maken van flashcards en bewegend leren is de website www.spelenmetengels.nl een aanrader. Bekijk ook eens de online leeromgeving van www.quizlet.com met 'studiesets' of verzamelingen die zijn gevuld met feitenkennis, woordenschat en grammatica. Voor het gebruik van het Frans in de dagelijkse schoolpraktijk is de SLO-publicatie 'Le français en salle de classe' eveneens een aanrader.

Specifiek voor begrijpend lezen:

Om te komen tot tekstbegrip moet je als lezer een situatiemodel van een tekst kunnen maken. Een situatiemodel is een weergave van de gebeurtenissen en situaties die in een tekst beschreven staan en dit model bestaat uit een combinatie van informatie uit de tekst en achtergrondinformatie. Begrijpend leesstrategieën zijn, met name voor zwakke lezers, een goed hulpmiddel om een situatiemodel van een tekst te kunnen construeren. Het inzetten van losse leesstrategieën is niet zinvol gebleken. Juist het in samenhang toepassen van meerdere effectieve leesstrategieën helpt een zwakke lezer om tot een situatiemodel te komen. Expliciete en uitgebreide instructie in het gebruik van leesstrategieën is noodzakelijk, waarbij de volgende stappen gevolgd kunnen worden:

1. Bespreek het doel van een leesstrategie en bespreek situaties waarin het handig is om deze strategie toe te passen.
2. Doe de leesstrategie hardop denkend voor (modellen) en laat de leerlingen hierop reageren.
3. Laat de leerlingen die strategie hardop denkend uitvoeren, met ondersteuning van de begeleider of van medeleerlingen, en reflecteer hier met de leerlingen op. Bijvoorbeeld: "Hoe heeft de strategie je geholpen om de tekst beter te begrijpen?"

Wat opvalt aan bovenstaand stappenplan is, dat er expliciet aandacht is voor situaties waarin het effectief is om een strategie te gebruiken en dat de strategie hardop denkend voorgedaan en geoefend wordt. Dit zijn twee effectief gebleken componenten voor het trainen van begrijpend lezen. Het blijkt dat goede lezers tijdens het lezen hun begrip monitoren. Zij vragen zichzelf tijdens het lezen af of ze nog begrijpen wat ze aan het lezen zijn en zetten strategieën in wanneer ze constateren dat ze iets niet begrijpen. Zwakke lezers doen dit in veel mindere mate. Een derde effectieve component is, dat er expliciet aandacht is voor het monitoren van het eigen leesbegrip. Daarnaast blijken de volgende leesstrategieën effectief: leesdoel bepalen, voorkennis gebruiken, voorspellen, vragen genereren uit een tekst, samenvatten en visualiseren van de inhoud van een tekst.

Specifieke maatregelen voor dyslectische leerlingen

Een deskundigenverklaring van een psycholoog, orthopedagoog, neuroloog of psychater is het startpunt voor een onderwijstraject waarin zo goed mogelijk met de beperking rekening wordt gehouden: door b.v. het wegnemen van belemmeringen, door extra inspanning (méér lezen als je dyslectisch bent) en soms door keuzes die de druk van de beperking reduceren. Het eindexamen is het eindpunt. De daar toegestane aanpassingen zijn een logisch vervolg van het onderwijstraject. Dat betekent overigens niet dat de aanpassingen zonder meer zijn toegestaan als ze in het voortraject zijn toegepast of omdat deze in de deskundigenverklaring worden genoemd. De verklaring moet ook niet gezien worden als administratief onderdeel dat leidt tot ergens een vinkje en daarna tot voorzieningen.

De faciliteiten worden door de ondersteuningscoördinator/dyslexiecoach vastgelegd in het dyslexiepaspoort van de leerling. Docenten moeten deze faciliteiten toestaan. Dit betekent dat elke sectie goed geïnformeerd is over dyslexie.

Dyslectische leerlingen kunnen recht hebben op de onderstaande maatregelen:

1. Lettergrootte en lettertype

Binnen school worden toetsen automatisch aangeboden in:

Lettertype: Arial

Lettergrootte: 12 pt

2. Aangepaste beoordeling van de spelling in de onderbouw

De talensecties hebben goede afspraken over een aangepaste normering. Wanneer cijfers / beoordelingen worden gegeven, kan worden gekozen uit de volgende mogelijkheden:

- spelling wordt minder zwaar beoordeeld dan andere fouten;
- trek niet meer dan een maximaal aantal punten af voor spelling.

Wanneer de bovenstaande aanpassing voor een dyslectische leerling ontoereikend is, kan deze worden aangevuld met één of meer van de volgende voorstellen:

- herhalingen van spelfouten worden niet meegerekend;
- fonetisch gespelde woorden worden niet fout gerekend;
- alleen specifieke fouten worden meegerekend;
- alleen de spelling van bepaalde onderdelen van het proefwerk wordt meegeteld.

Voor het schoolexamen (PTA's) en centraal examen gelden voor alle leerlingen dezelfde regels. Er is dus geen sprake van een verminderde aftrek voor dyslectische leerlingen of van het niet meetellen van 'typische dyslexiefouten'.

Alleen dyslectische leerlingen mogen spellingcontrole gebruiken.

3. Bespreken van toetsen

Wanneer toetsen, werkstukken of schoolonderzoeken zijn nagekeken, bespreekt de docent deze na teruggave of laat hij/zij leerlingen dit samen doen, zodat zij van hun fouten kunnen leren.

4. Specifiek voor de bètavakken

Dyslectische leerlingen kunnen door hun automatiseringsproblemen en het trage tempo ook moeite hebben met het automatiseren van de basisvaardigheden rekenen / wiskunde / natuurkunde en scheikunde. Dit is uiteraard niet bij alle dyslectische leerlingen het geval. Sommigen blinken zelfs uit in de bètavakken.

In het dyslexierapport kan aangegeven staan dat de leerling recht heeft op:

- het gebruik van een rekenmachine

Tekstverwerker als hulpmiddel bij toetsen

De tekstverwerker

Het gebruik van een tekstverwerker met spelling- en grammaticacontrole is een goede optie voor dyslectische leerlingen die veel moeite blijven houden met spellen of die een moeilijk leesbaar handschrift hebben. Alvorens een leerling overgaat op het gebruik van een laptop, wordt het probleem van de leerling goed in kaart gebracht. Leidraad daarbij is de vraag: vormt deze technologie een effectieve - meer winst dan verlies - oplossing voor de problemen van de leerling?

- Het gebruik van een tekstverwerker wordt alleen toegestaan wanneer het ook in een deskundigenverklaring staat aangegeven.
- **Dyslectische leerlingen zijn verplicht om met een laptop/computer van school te werken bij het maken van een schriftelijke toets.**
- De leerling ontvangt van de dyslexiecoach een schriftelijke instructie over hoe hij/zij de laptop moet reserveren bij het OLC.
- Spelling- en grammaticacontrole mag niet gebruikt worden wanneer spelling het hoofdonderdeel van de toets is of als dit duidelijk in het PTA/PTD of examenreglement staat beschreven.
- Docent plaatst de leerling zo tijdens de toets dat hij/zij zicht heeft op het scherm.
- Na afloop van het proefwerk meldt de leerling zich bij de balie OLC om de toets uit te printen. Het proefwerk wordt van de stick verwijderd.
- Misbruik wordt altijd gezien als fraude.

L2S als voorleesprogramma bij toetsen

Tekst-naar-spraaksoftware

Tekst-naar-spraaksoftware omvat programma's die digitale tekst kunnen voorlezen. De leerling leest de tekst mee op het scherm en kan zich al luisterend direct op de inhoud richten. Deze software voorkomt vaak dat vragen en opdrachten fout worden gelezen.

- Het gebruik van tekst-naar-spraaksoftware bij toetsen wordt alleen toegestaan wanneer het ook in een deskundigenverklaring staat aangegeven.
- Het Stella Maris College werkt met het voorleesprogramma L2S. Een leerling voor wie het gebruik van een voorleesprogramma noodzakelijk is, kan werken met L2S.
- Schoollicentie is ook voor thuisgebruik.
- Toetsen worden digitaal aangeleverd door de docent wanneer de leerling daarom vraagt.
- Er zullen leerlingen zijn die gebruikmaken van een dubbelscherm: luisteren naar gesproken tekst en het maken van de toets.
- Leerling maakt altijd gebruik van oordopjes.
- Docent plaatst de leerling tijdens de toets zo dat hij/zij zicht heeft op het scherm.
- Als de leerling klaar is zet hij/zij het proefwerk terug op de stick van de docent of hij/zij zet het proefwerk op zijn eigen stick en gaat deze rechtstreeks uitprinten bij de receptie of balie OLC.

IntoWords als hulpmiddel op de iPad / laptop

Voor op de iPad werken wij met het programma IntoWords.

- Een leerling voor wie het gebruik van een voorleesprogramma op de iPad noodzakelijk is kan in aanmerking komen voor IntoWords.
- Het gebruik wordt alleen toegestaan wanneer het ook in een deskundigenverklaring staat aangegeven.
- IntoWords leest teksten voor vanaf webpagina's, uit Word- of Doc-documenten en meer.
- IntoWords ondersteunt tevens bij het schrijven. Soms heeft een leerling baat bij een woordenlijst of een woordvoorspeller. Bij het typen wordt de tekst meteen uitgesproken.
- Schoollicentie is ook voor thuisgebruik.

Procedure toetsweek

- In de toetsweek werken alleen de dyslectische leerlingen die gebruik maken van een computer in een apart lokaal.
- Voor alle andere dyslectische leerlingen wordt de tijdsverlening in de reguliere klas geboden.
- Toetsen worden verplicht op een computer van school gemaakt.

Het dyslexiepaspoort

Eenmaal gemaakte schoolafspraken dienen door leerlingen en docenten uitgevoerd te worden. Het betekent dat docenten deze schoolafspraken bij de hand hebben (Somtoday) en weten over welke leerlingen het gaat. Het dyslexiepaspoort is hierbij een belangrijk hulpmiddel omdat:

- de leerling medeverantwoordelijk is voor het krijgen van de afgesproken faciliteiten;
- de docent op het paspoort kan zien wat de afgesproken faciliteiten voor deze leerling zijn.

Opmerking: het dyslexiepaspoort is alleen voor leerlingen met een officiële dyslexieverklaring

Voorkant

	Dyslexiepaspoort van
<u>Compenserende faciliteiten:</u>	
☐ Extra tijd of vermindering vragen bij een schriftelijke toets (bij 50 minuten staat een verlening van 10 minuten en bij 100 minuten staat een verlening van 20 minuten)	
☐ Aangepaste beoordeling spelling Nederlands (conform regels sectie Nederlands)	
☐ Aangepaste beoordeling van moderne vreemde talen (conform regels sectie moderne vreemde talen)	
☐ Spellingskaart Nederlands	
<u>Dispensaties:</u>	
☐ Vrijstelling voorlezen (zonder voorbereiding)	
<u>Gebruik extra ondersteunende technologie:</u> (alleen met toestemming van ondersteuningscoördinator)	
☐ Tekstverwerker bij toetsen	
☐ IntoWords functie voor iPad	
☐ L2S spraaksoftware voor toetsen	
☐ Gesproken boeken via de LEX-app	

Tijdens Leeractiviteiten

- Plan je werk goed, deel je leer- en maakwerk slim in.
- Werk iedere dag; werk vooruit.
- Gebruik je tijd effectief: welke activiteiten zijn belangrijk en dringend. Maak b.v. een actielijst.
- Gebruik leerstrategieën; experimenteer met zoveel mogelijk strategieën.
- Schakel zoveel mogelijk zintuigen tegelijk in bij het leren: informatie hardop voorlezen, lezen of rappen, schrijven met pen en papier, visualiseer je leerstof enz. Alleen zo wordt kennis op verschillende plekken in je hersenen opgeroepen.
- Lees een tekst opnieuw als je niet weet wat er staat.
- Maak aantekeningen of schema's van filmpjes, instructies, labsessies, lezingen enz.

Vorbereiding op een toets

- Weet je precies welke stof je voor de toets moet leren?
- Heb je de oefenvragen / diagnostische toets gemaakt?
- Heb je zelf oefenvragen bedacht en gemaakt?
- Heb je alle formules, woorden, definities, stappenplannen ect. uit je hoofd geleerd?
- Kon je de hoofd- en bijzaken van de leerstof onderscheiden? Heb je de belangrijkste zaken uit de lesstof weten te halen? Heb je naar verbanden gezocht tussen de stof en je voorkennis?
- Heb je gezocht naar voorbeelden en toepassingen van de leerstof?

September 2023

Aangepast lesprogramma Frans of Duits in leerjaar 3 (havo-vwo)

In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht.

Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. Hierbij houden wij rekening met de mogelijke profielkeuze van de leerling in verband met zijn/haar doorstroommogelijkheden.

In **uitzonderlijke gevallen** kunnen dyslectische leerlingen in leerjaar 3 in aanmerking komen voor een aangepast lesprogramma Frans of Duits.

Op het havo kan voor zowel Frans als Duits een verlicht programma worden aangevraagd, op het vwo slechts voor één van beide vakken.

Een verzoek tot aanpassing van het lesprogramma komt altijd van de mentor en de docentenvergadering. Dit gebeurt in overleg met de ouder(s)/verzorger(s).

Na overleg tussen de mentor, dyslexiespecialist en de betrokken docenten Frans en/of Duits en de overige docenten van examenvakken, wordt het verzoek onderbouwd en gericht aan de conrector ondersteuning. De mentor is de initiator van het overleg.

Dit advies moet argumenten bevatten, waaruit blijkt dat de leerling overduidelijk havo- dan wel vwo-capaciteiten toont in andere te kiezen examenvakken én het behalen van een havo 3 dan wel een vwo 3 overgang zonder aangepast programma sterk wordt bemoeilijkt.

Het verzoek kan alleen tot positief resultaat leiden als aan de volgende voorwaarde wordt voldaan:

1. De leerling is in het bezit van een dyslexieverklaring met een onderkende, verklarende en handelingsgerichte diagnose.
2. De leerling heeft zich aantoonbaar ingezet voor de betreffende taal.
3. De leerling maakt aantoonbaar gebruik van strategieën die hem zijn aangeboden.
4. De leerling heeft aantoonbaar capaciteiten voor het volgen van havo/ vwo onderwijs, maar is hier door zijn/haar problematiek niet toe in staat.

Een aangepast lesprogramma kan aangevraagd worden **aan het einde van leerjaar 2 of in de eerste periode van leerjaar 3.**

Naam leerling:
Leerjaar:
Schooljaar: 2023-2024
Aanvrager:
Leesbeperking: Dyslexie

Aangepast lesprogramma Frans of Duits

Aanpassingen.....

Doorstroombmogelijkheden bovenbouw

HAVO

Per 1 augustus 2007 is een tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw van het havo in drie van de vier profielen niet verplicht (NT, NG en EM).

Havoleerlingen met een aangepast lesprogramma Frans kunnen in de bovenbouw **niet meer** het profiel **cultuur en maatschappij** kiezen.

VWO

Leerlingen in de bovenbouw van het atheneum moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen. Leerlingen met dyslexie kunnen hiervan ontheffing krijgen.

De leerling moet in plaats van de taal een vervangend vak kiezen met een normatieve studielast van ten minste 440 uren.

De keuze is afhankelijk van het aanbod van het Stella Maris College.

Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt.

Aangepast lesprogramma Duits in leerjaar 2 (mavo)

In de eerste twee leerjaren van het vmbo is Frans of Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. Ontheffing voor beide talen is niet mogelijk. Wel kan de school zelf invulling geven hoe het onderwijs van deze talen eruit ziet. Er kan bijvoorbeeld meer nadruk gelegd worden op mondelinge communicatie en minder op leesvaardigheid. Wel moet er rekening gehouden worden met de doorstroommogelijkheid.

NB: Er is ontheffing mogelijk voor beide talen, wanneer een leerling Spaans, Arabisch of Turks volgt of bij leerlingen die in het buitenland onderwijs hebben gehad en daar te weinig Duits of Frans hebben gehad.

In de bovenbouw van de mavo zijn er weinig mogelijkheden tot ontheffing geregeld, omdat er vaak veel keuzevrijheid is. Zo kan een leerling een taal gewoon niet als vak kiezen. In de sector Techniek moeten leerlingen kiezen tussen economie of Duits als keuzevak. Ze kunnen dan de vreemde taal vermijden door economie te kiezen. Leerlingen die in de eerste twee lesjaren ontheffing hadden, behouden deze ontheffing.

In **uitzonderlijke gevallen** kunnen dyslectische leerlingen in leerjaar 2 in aanmerking komen voor vrijstelling of een aangepast lesprogramma Duits.

Een verzoek tot aanpassing / vrijstelling van het lesprogramma komt altijd van de mentor en de docentenvergadering. Dit gebeurt in overleg met de ouder(s)/verzorger(s).

Na overleg tussen de mentor, ondersteuningscoördinator en de betrokken docent Duits en de overige docenten van examenvakken, wordt het verzoek onderbouwd en gericht aan de conrector ondersteuning. De mentor is de initiator van het overleg.

Dit advies moet argumenten bevatten, waaruit blijkt dat de leerling overduidelijk mavo capaciteiten toont in andere te kiezen examenvakken én het behalen van een 2 mavo zonder aangepast programma sterk wordt bemoeilijkt.

Het verzoek kan alleen tot positief resultaat leiden als aan de volgende voorwaarde wordt voldaan:

1. De leerling is in het bezit van een dyslexieverklaring met een onderkende, verklarende en handelingsgerichte diagnose.
2. De leerling heeft zich aantoonbaar ingezet voor de betreffende taal.
3. De leerling maakt aantoonbaar gebruik van strategieën die hem zijn aangeboden.
4. De leerling heeft aantoonbaar capaciteiten voor het volgen van het mavo onderwijs, maar is hier door zijn/haar problematiek niet toe in staat.

Een aangepast lesprogramma / vrijstelling kan aangevraagd worden **aan het einde van leerjaar 1 of in de eerste periode van leerjaar 2.**

Kandidaten met een beperking – centraal examen

Voor eindexamenleerlingen met een beperking is het mogelijk om op aangepaste wijze examen te doen. Het gaat hierbij om leerlingen die wel de algemene begaafdheid hebben om het examen met goed gevolg af te leggen, maar door een beperking of stoornis hinder ondervinden bij het afleggen van het examen onder normale condities.

Bij aanpassingen wordt alleen de **vorm** waarop het examen wordt afgenomen veranderd en niet de **inhoud**. Alle leerlingen maken hetzelfde examen en het wordt voor **iedereen** op dezelfde wijze nagekeken.

Artikel 55 Eindexamenbesluit

De mogelijkheid om aangepast examen te doen voor leerlingen met een beperking, is vastgelegd in Artikel 55 Eindexamenbesluit. Op grond van artikel 55 mag de rector van de school bepalen óf een leerling aangepast examen mag doen en op welke wijze.

Aanpassingen gelden zowel voor de schoolexamens als het centraal examen en moeten door de school gemeld worden aan de Onderwijsinspectie.

De rector moet de benodigde aanpassingen vóór 1 november van het jaar ervoor aanvragen.

Soms worden deskundigenverklaringen afgegeven door Belgische deskundigen. Die verklaringen voldoen niet altijd aan de eisen zoals gesteld in artikel 55. Ook kan van de Belgische deskundige niet worden verwacht dat hij zich rekenschap geeft van de mogelijkheden en verantwoordelijkheden in het Nederlandse onderwijs- en examensysteem. **Ook als de Belgische verklaring wel aan de formele Nederlandse eisen voldoet, verdient het aanbeveling toch te zorgen voor een adequate Nederlandse verklaring.**

Andere benodigde aanpassingen en hulpmiddelen moeten in de deskundigenverklaring staan vermeld, of aantoonbaar aansluiten bij het begeleidingsadvies in de verklaring. Ook moet de leerling hiermee op school al geruime tijd hebben gewerkt.

De tekst van artikel 55 is te vinden op www.examenblad.nl.

Om bij het centraal schriftelijk examen gebruik te mogen maken van hulpmiddelen moet de leerling in de dagelijkse situatie gebruikmaken van hulpmiddelen die ook in de deskundigenverklaring van de leerling worden genoemd. Dat betekent dat men in het begin van het schooljaar voorafgaande aan het examenjaar op het laatst kan beginnen met het toestaan van het gebruik van hulpmiddelen. Bij voorkeur start de leerling zo vroeg mogelijk in de schoolloopbaan met het gebruik hiervan.

Niet verplicht

De rector van de school is overigens niet verplicht om aanpassingen toe te staan. Een goed contact met de school is dus van essentieel belang.

Het is ook niet handig om de beperking zo lang mogelijk voor de school te verzwijgen. Als er namelijk andere aanpassingen en hulpmiddelen nodig blijken te zijn, moet de leerling daar op school al enige tijd mee gewerkt hebben.

In de [Septembermededeling](#) is informatie te vinden over de toegestane hulpmiddelen voor leerlingen met dyslexie voor het examen van 2023. Informatie die in september nog niet beschikbaar is, wordt in maart aan de mededeling toegevoegd.

Beoordeling van spelling in de bovenbouw (PTA)

In de bovenbouw is er voor dyslectische leerlingen geen aparte beoordeling van spelling: er is dus geen sprake van een verminderde aftrek of van het niet meetellen van 'typische dyslexiefouten'. Voor alle leerlingen gelden dezelfde regels.

Dyslectische leerlingen mogen wel gebruik maken van de spellingcontrole.

DYSLECTISCHE KANDIDATEN

Voor het treffen van aanpassingen in de wijze van examinering bij dyslectische kandidaten is een deskundigenverklaring nodig op grond van artikel 3.54 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Toegestaan is:

- verklanking (voorlezen van teksten)
- maximaal 30 minuten tijdverlenging
- gebruik van de computer als schrijfgerei, waarbij voor dyslectici de spellingscontrole mag worden gebruikt. Bij gebruik van de computer ziet de school erop toe dat de kandidaat geen toegang heeft tot hulpmiddelen die niet zijn toegestaan. Zie het document 'Computer als schrijfgerei' op Examenblad.nl.

Niet toegestaan is, één en ander voor zover de exameneisen worden aangetast uiteraard:

- digitaal woordenboek
- spellingkaarten, grammaticakaarten of stappenplannen
- een andere beoordeling van examenonderdelen (met name spelling).

Voor de beoordeling van spelling gelden voor alle kandidaten dezelfde regels. Er is dus geen sprake van een verminderde aftrek voor dyslectische kandidaten of van het niet meetellen van 'typische dyslexiefouten'. Dit geldt ook voor het schoolexamen.

Alleen dyslectische kandidaten mogen spellingcontrole gebruiken. Als een niet-dyslectische kandidaat om andere redenen spraaksynthese gebruikt, (bij TOS, een visuele beperking of met specifieke toestemming van het CvTE) mag de spellingcontrole dus niet worden gebruikt.

Gesproken schoolboeken LEX-APP

Met ingang van het schooljaar 2009-2010 zijn scholen in het voortgezet onderwijs verplicht om schoolboeken gratis beschikbaar te stellen. Dit geldt ook voor aangepaste (gesproken) schoolboeken voor leerlingen met dyslexie.

Leerlingen met dyslexie die gebruikmaken van gesproken boeken, hebben ook gewoon de papieren versie van deze schoolboeken nodig. Zo krijgen ze inzicht in de opbouw en structuur van het boek en hebben ze de beschikking over eventuele foto's, tabellen, grafieken en andere afbeeldingen. Daarnaast kunnen ze meelesen tijdens het luisteren.

Gesproken schoolboeken worden geproduceerd door Dedicon, met subsidie van het ministerie van OCW.

Afspraken schooljaar 2023-2024

1. Leerlingen in de brugklas krijgen voorlichting over LEX.
2. Leerlingen die met LEX gaan werken maken een lijstje met de ISBN nummers van de schoolboeken die ze nodig hebben.
3. Dyslexiecoach besteld de gesproken schoolboeken op naam van de leerling.
4. Leerlingen ontvangen een mail met de activeringslink.
5. Leerlingen installeren de app, loggen in en streamen de boeken.
6. Aan de slag met LEX: thuis en in de klas.

Handreiking voor dyslectische leerlingen en hun ouders

Overzicht vrijstelling en faciliteiten voor leerlingen met dyslexie
uit: Dyslexie, een praktische gids voor scholen voor voortgezet onderwijs,
Heleen Schoots-Wilke, bijlage 8 - blz. 53 t/m 55.

Zelfstandigheid

1. Werk zelf aan je dyslexie

- Met dyslexie heb je meer tijd voor je leeractiviteiten nodig dan je leeftijdsgenoten.
- Richt je zoveel mogelijk op het leggen van verbanden, concentreer je niet op de feitjes, maar probeer de grote lijn van de tekst te begrijpen.
- Dyslexie is geen excuus om minder te doen, zoek uit wat voor jou de beste manier van leren is.
- Vraag als het nodig is om hulp.

Effectief studeren

2. Neem voor het studeren de tijd

- Probeer uit hoe je het beste kunt leren.
- **Plan meer tijd voor leeractiviteiten, want je hebt meer tijd nodig.**
- **Werk nooit aan twee of meer taalvakken achter elkaar.**
- **Begin je planning altijd met het moeilijkste vak.**

3. Studeer en werk op een zo rustig mogelijke plek

- Zoek een rustige plek binnen het domein of openleercentrum.
- Leer niet met muziek, tv, mobieltje en computer.
- Studeer in de stilste ruimte.
- Doe desnoods oordoppen in.

4. Neem instructies op verschillende manieren op

- Lees, spreek uit, schrijf op en stel je iets voor, bijvoorbeeld bij het leren van nieuwe woorden.
- Lees, spreek uit en luister naar jezelf.
- Schrijf het woord op en fantaseer over de betekenis.

5. Vat informatie samen en leer je eigen samenvatting.

In teksten staan veel onnodige woorden.

- Maak een schema of samenvatting met kernwoorden.
- Met die eigen samenvatting ken je de informatie al bijna.
- Vertel daarna bij elk geschreven kernwoord wat je weet.

- Van de samenvatting van een ander leer je weinig.

Niet-talige vakken

6. Raak niet in paniek als je iets niet snel begrijpt.

Je bent goed in vakken met weinig taal, maar een instructie met veel informatie gaat soms te snel.

- Geen paniek: kijk er nog eens naar, lees opnieuw.
- Vraag om herhaling. Laat het bezinken.
- Na een paar dagen begrijp je het vanzelf.

7. Oefen extra

Sommige dingen, zoals sommen, worden door oefening geleerd. Dyslectici krijgen wat langzamer dan anderen de nodige routine.

- Maak bijvoorbeeld wat meer oefensommen dan de anderen.
- Later kun je de sommen beter gebruiken dan veel anderen.

Lezen

8. Lees zo veel mogelijk

- Lees iedere dag voor jezelf serieus een half uur hardop.
- Mensen lezen steeds gemakkelijker als zij ouder worden. Dat geldt ook voor jou.
- Ga het weer eens echt proberen.
- Over één jaar kun je dan veel beter lezen en schrijven.

9. Lees een tekst opnieuw als je niet begrijpt wat er staat

- Lees rustig, herlees, regel na regel, alinea na alinea.
- Vraag je af wat je gelezen hebt en wat de kern is.
- Markeer trefwoorden aan als je de inhoud te snel vergeet.

Schrijven

10. Maak een schema voordat je gaat schrijven

- Schrijf in een schema de belangrijkste onderwerpen.
- Maak daarna een uitgebreid schema met trefwoorden.
- Schrijf daarna pas je verhaal.

11. Verbeter je spelling

- Vraag een overzicht van spellingregels.
- Controleer steeds wat je geschreven hebt.
- Gebruik daarbij een woordenboek en de spellingregels.
- Ieder schoolvak heeft zijn eigen 'vakwoorden'.

- Vraag de docent een lijst te maken. Leer die vooruit.

Je toekomst

12. Keuze van je beroeps- of vervolgstudie

Misschien is het nu nog niet belangrijk, maar houd rekening met dyslexie, zowel voor je vakkenpakket als voor je toekomstplannen. Bijna alle soorten werk kun je aan, maar er zijn een paar minder geschikte beroepen.

- Bespreek dat met je mentor en/of decaan.

Signalering en onderzoek

Signalering en onderzoek

Meestal wordt dyslexie al tijdens de basisschoolperiode vastgesteld door een erkend deskundige en is de leerling al in bezit van een erkende dyslexieverklaring op het moment van aanmelding bij het Stella Maris College. Toch kan het voorkomen dat pas op het voortgezet onderwijs dyslexie wordt vermoed door de vakdocent, ouders of de leerling zelf. Enkele oorzaken van het toch later constateren zijn:

- Bekende toename in het vo door: compenseren van vooral leesproblemen met hoge(re) intelligentie of extra begeleiding op de basisschool; lees- en spellingproblemen komen aan het licht bij het leren van meerdere vreemde talen.
- Verhoogde toename in het vo als uitvloeisel van passend onderwijs: uitsluitend leerlingen met enkelvoudige hardnekkige dyslexie komen nog voor vergoeding (door schoolbegeleidingsdiensten) in aanmerking.

Hierdoor kan het voorkomen dat de problematiek pas in het voortgezet onderwijs echt een belemmering wordt.

Acties van school bij een vermoeden van dyslexie

Ondanks de extra tijd en energie die in huiswerk en het leren voor toetsen en overhoringen wordt gestoken, zijn de resultaten bij vooral de moderne vreemde talen vaak onvoldoende:

- Eerste signalering door vakdocenten.
- Aangevuld met *Signalenlijst lees- en spellingproblemen* uit: *Protocol Dyslexie VO*.
- Bij uitvallers op signalenlijst: Dyslexie Screening Test door schoolpsychologe laten uitvoeren.

Overige leerlingen doorverwijzen naar externe praktijk om hardnekkigheid van de problematiek aan te kunnen tonen. Het zogenoemde criterium van didactische resistentie vraagt om intensieve begeleiding (meerdere malen per week inclusief thuis oefenen) op het gebied van technisch lezen en/of spelling Nederlands gedurende minimaal een halfjaar. **Dit is geen taak voor de school.**

Uitzondering voor bovenbouwleerlingen

Bij deze leerlingen mag worden aangenomen dat zij voldoende hebben geoefend om tenminste tot een gemiddeld leesniveau te komen. Wanneer dit niet het geval is, kan op basis van de 'leescarrière' worden gesproken van didactische resistentie en is het niet nodig om daar nog een halfjaar extra begeleiding aan vooraf te laten gaan.

Dyslexieonderzoek

Dyslexieonderzoek kan alleen gedaan worden door een bevoegd psycholoog of orthopedagoog. Het Stella Maris College doet geen onderzoek naar dyslexie.

Wij signaleren en onderzoeken samen met de ouders en leerling de mogelijkheden. Indien nodig zal de schoolpsychologe verwijzen naar een bevoegde instantie voor een dyslexieonderzoek.

De kosten van dit onderzoek zijn voor rekening van de ouders/verzorgers. Het is verstandig dat ouders/verzorgers bij hun ziektekostenverzekering informeren of er een financiële tegemoetkoming met betrekking tot dyslexie bestaat. Er ligt dus een grote verantwoordelijkheid bij de ouders/verzorgers van de leerling.